

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

РУСОВА Ольга Сергіївна

УДК 327(430+438+44):339.924-049.5(4-672ЄС)(043.3)

**КРАЇНИ «ВЕЙМАРСЬКОГО ТРИКУТНИКА» В ЄВРОПЕЙСЬКИХ
ІНТЕГРАЦІЙНИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ ПРОЦЕСАХ**

23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем
та глобального розвитку

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародних відносин Одеського національного університету імені І.І.Мечникова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор політичних наук, професор
БРУСИЛОВСЬКА Ольга Іллівна,
Одеський національний університет
імені І.І.Мечникова,
Інститут соціальних наук,
завідувач кафедри міжнародних відносин

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
ФЕДУНЯК Сергій Георгійович,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
професор кафедри міжнародних відносин

кандидат політичних наук, доцент
КРИВОНОС Роман Анатолійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
Інститут міжнародних відносин,
доцент кафедри країнознавства

Захист відбудеться «4» жовтня 2017 року о 10:00 годині на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 26.001.29 в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1.

З дисертацією можна ознайомитись в науковій бібліотеці імені М.О.Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01017, м. Київ, вул. Володимирська, 58, кім. 12.

Автореферат розісланий «2» вересня 2017 року.

Вчений секретар
Спеціалізованої вченої ради

Н. Б. Белоусова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. «Веймарський трикутник» з'явився на політичній мапі світу 28 серпня 1991 року, внаслідок підписання угоди про створення нового дорадчого форуму урядів Польщі, Німеччини та Франції. Тогочасні геополітичні трансформації, а саме розпад соціалістичного табору та СРСР, «оксамитові революції» в країнах Східної та Центральної Європі визначили вектор їх зовнішньополітичного курсу та зумовили необхідність долучитися до процесу європейської інтеграції. В даному контексті «Веймарський трикутник» усіляко сприяв поживленню, у першу чергу, двосторонніх польсько-німецьких відносин та створював гарні умови для започаткування активного французько-польського діалогу. Він представляв собою унікальний консультативний механізм з розвитку тристоронньої співпраці у різних площинах, який допоміг консолідувати сили єврооптимістів поза межами ЄС.

Після того як в травні 2004 р. Польща стала членом ЄС, відбувається переосмислення ролі «Веймарського трикутника». Постало питання про нове місце об'єднання в архітектурі європейської безпеки та інших галузях прискореної інтеграції. Зокрема, мова йде про Європейську політику сусідства та ініціативу «Східного партнерства», де державам «Веймарського трикутника» відводилась роль з'єднуючої ланки. З цієї причини саме даний період викликає науковий інтерес автора, адже це надає можливість не тільки провести всебічний аналіз взаємодії Польщі з головними локомотивами європейської інтеграції – Францією та Німеччиною, вже у статусі члена ЄС, а й відслідкувати ті якісні зміни, що відбуваються всередині самого «Веймарського трикутника».

Актуальність досліджуваної теми також підтверджується зростанням важливості співпраці між Німеччиною, Польщею та Францією в сфері безпеки та оборони, особливо в умовах появи нових загроз. Сьогодні країни-члени ЄС впритул наблизились до створення колективного військового потенціалу, але це визиває достатньо гострі дискусії в межах ЄС. В цей час Веймарська трійка вже має власну бойову групу під назвою «Веймарська бригада» та здійснює спільне командування нею. З огляду на такий позитивний досвід, в дисертаційній роботі зроблено спробу оцінити перспективи розвитку Спільної зовнішньої політики і політики безпеки за сприяння країн «Веймарського трикутника та можливості формування подібних невеликих військових підрозділів за участі інших членів ЄС.

Наразі «Веймарський трикутник» продовжує працювати як платформа для пошуків компромісів та слугує винятковим прикладом регіональної кооперації, а його подальше вивчення залишається актуальною науковою проблемою в тому числі і для українських дослідників. Адже враховуючи сучасну міжнародну ситуацію та відцентрові тенденції, що панують в ЄС, об'єднання потребує зміцненого «Веймарського трикутника», який слугуватиме додатковою точкою опори. В цьому контексті Україна може використовувати «Веймарський трикутник» як додатковий майданчик поглибленої співпраці з державами-членами ЄС,

виступаючи з власними проектами та переймаючи їх досвід з реформування економічної системи та інших галузей суспільно-політичного життя країни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана на кафедрі міжнародних відносин Інституту соціальних наук Одеського національного університету імені І. І. Мечникова в межах наукової теми кафедри: «Міжнародні відносини і політика держав в умовах глобальних трансформацій: концептуальні виміри та зовнішньополітична практика» (державна реєстрація № 0107U012509), яка зорієнтована на науково-аналітичне забезпечення діяльності урядових та неурядових установ нашої країни.

Мета дисертаційної роботи полягає у дослідженні ролі держав «Веймарського трикутника» у процесах європейської інтеграції та розвитку політики безпеки ЄС.

Зважаючи на недостатню розробленість проблеми, досягнення зазначеної мети зумовило необхідність вирішення наступних **завдань**:

- висвітлити ключові аспекти політичної інтеграції Франції, Польщі та Німеччини в межах ЄС;
- оцінити внесок Франції, Польщі та Німеччини у реформування системи європейської безпеки після розширення 2004 р.;
- визначити яким чином політичні еліти країн «Веймарського трикутника» приймали участь в ухваленні Лісабонської угоди;
- розглянути діяльність «Веймарського трикутника» з точки зору розвитку східного напрямку зовнішньої політики ЄС;
- виділити та проаналізувати спільні ініціативи Веймарської трійки в галузі європейської політики безпеки в ХХІ ст.;
- дослідити вплив внутрішньополітичної ситуації та національних інтересів кожної з держав «Веймарського трикутника» на перебіг сучасних інтеграційних процесів в Європі та навпаки;
- охарактеризувати основні тенденції у трьохсторонніх польсько-німецьких, франко-німецьких та польсько-французьких відносинах на сучасному етапі та з'ясувати як вони впливають на формування порядку денного в ЄС.

Об'єктом дослідження виступають інтеграційні та безпекові процеси в ЄС як окремій одиниці системи міжнародних відносин. **Предмет дослідження** становить комплекс взаємовідносин країн «Веймарського трикутника» у контексті європейської інтеграції та трансформації системи європейської безпеки.

Методи дослідження. Обрана методологічна база була сформована з огляду на багатовимірність та складність самого явища інтеграції в Європі. Основні труднощі наукового дослідження цього процесу пов'язані з його мінливим характером, та перш за все через велику кількість акторів, які приймають участь в ньому. Кожна держава-член ЄС має свої власні національні інтереси, через це надзвичайно багато часу і зусиль спрямовується на координацію та узгодження національної політики із загальноєвропейською. Тому з метою поглибленого вивчення сутності європейської інтеграції, її проявів та еволюції, в дисертаційному дослідженні було використано комплекс підходів теоретичного пізнання та декілька загальнонаукових методів.

Ключовим компонентом методологічної частини є *системний підхід*. Він базується на сприйнятті ЄС та «Веймарського трикутника» в якості системи та підсистеми, що існують в міжнародних відносинах. Наголос робиться на тому, що їх елементи є взаємозалежними, виконують ряд функцій та займають унікальне місце в кожній з них. Природним є той факт, що структурні елементи будь-якої ширшої системи, здатні до саморганізації в підсистемі, і це спостерігається на прикладі країн «Веймарського трикутника». Створюючи таку підсистему, її три елементи можуть досягти посилення власних позицій в межах більшої системи, що безумовно є характерним і важливим для Польщі. Німеччина та Франція як елементи підсистеми та системи дбають більше про втримання свого статусу «великих держав».

Структурно-функціональний метод використовується паралельно з системним, через їх комплементарний характер, продовжуючи дослідження «підсистеми – «Веймарський трикутник» та «системи – ЄС». Проте даний підхід фокусується більше на ролі, яку відіграє кожна їх складова - Франція, Польща та Німеччина, аніж на їх власній життєдіяльності. Зокрема, це дозволяє у третьому розділі дисертації окремо розглянути та оцінити внесок кожної з держав «Веймарського трикутника» у розвиток системи європейської безпеки, а потім повернувшись то системного підходу, проаналізувати їх колективні зусилля в даному напрямку.

Завдяки *синергетичному методу* автор зосередився на вивченні ще однієї системної якості - емерджентності. Таким чином досліджуються нові властивості, яких набувають елементи, приєднуючись до певної системи. Також за цим методом можливо представити процес європейської інтеграції у вигляді періодів стабільного розвитку та біфуркацій, що змінюють один одного.

Історичний метод було обрано для того, щоб проаналізувати умови, причини виникнення та еволюцію завдань «підсистеми – «Веймарський трикутник». Одночасно автор прагнув дослідити шлях формування тристоронньої кооперації між Німеччиною, Польщею і Францією на політичному рівні в конкретному часовому проміжку. Саме за допомогою історичного підходу стало можливим розглянути цей процес у хронологічному порядку та динаміці.

Як було зазначено вище, в даній дисертаційній роботі також були використані загальнонаукові методи *індукції та дедукції*. Їх застосування дозволяє якісніше вивчити явище «європейських інтеграційних процесів» з точки зору загального та одиничного, глобального та локального. Слід зазначити, що також проводилась робота з емпіричними даними, які складались із великої кількості відкритих аналітичних джерел, зокрема публікацій в ЗМІ, заяв і офіційних виступів політиків та вищих посадових осіб країн ЄС, нормативних документів, матеріалів науково-дослідницьких центрів і науково-аналітичних статей.

Наукова новизна одержаних результатів визначається вибором теми, сукупністю поставлених завдань та методологією дисертаційного дослідження, й сформульована в наступних положеннях:

вперше:

- в українській політичній науці проведено комплексне наукове дослідження

тристоронньої співпраці країн «Веймарського трикутника» в контексті європейських інтеграційних та безпекових процесів. Бажаний результат автора полягає в демонстрації яким чином вибудовувались відносини між Польщею, Німеччиною та Францією, що змогли призвести до всебічної та поглибленої інтеграції на загальноєвропейському рівні;

- запропоновано дослідити «Веймарський трикутник» як субрегіональний інтеграційний механізм та визначити ступінь взаємовпливу і взаємозалежності його складових;

- обґрунтовано нову дослідницьку позицію щодо застосування системного підходу по лінії відносин «система – ЄС» і «підсистема – «Веймарський трикутник»;

- розглянуто веймарський формат співпраці як засіб втілення Європейської політики сусідства та такої зовнішньополітичної ініціативи ЄС як «Східне партнерство»;

уточнено:

- характер історичних зв'язків між Францією, Німеччиною і Польщею за допомогою поглибленого вивчення причин їх участі в діяльності «Веймарського трикутника»;

- завдання та цілі Веймарської трійки у 2000-х рр., а також ключові сфери її співробітництва з огляду на політичні процеси, що відбувалися на європейському континенті у зазначений у період;

- розуміння європейських інтеграційних процесів, їх форм, детермінуючих факторів, специфіки та закономірностей трансформацій;

набуло подальшого розвитку:

- визначення концептуальних засад безпекової політики Німеччини, Франції та Польщі, як у сукупності, так і окремо, що дає змогу краще зрозуміти політичний курс цих держав в межах ЄС та і їх ролі в гарантуванні міжнародної безпеки;

- вивчення спільних проєктів країн «Веймарського трикутника» в галузі безпеки і оборони, а також перспектив розбудови якісно нового рівня взаємовідносин з Росією з урахуванням її стратегічних інтересів в регіоні;

- представлення картини сучасних безпекових реалій в Європі, а також визначення місця та ролі Франції і Німеччини, як головних рушійних сил європейської інтеграції, у протистоянні новим загрозам. Підкреслюється залучення до їх політичного тандему Польщі, яка за допомогою «Веймарського трикутника» активно реалізовує власну безпекову політику, виступаючи з позиції безумовного лідера серед інших східноєвропейських держав в даному напрямку;

- розроблення комплексу знань, пов'язаних з процесом європейської інтеграції в ХХІ ст.

Практичне значення дисертації. Щодо прикладного аспекту розробок здобувача, то результати дослідження можуть бути використані при підготовці курсів з історії міжнародних відносин, теорії зовнішньої політики держав, спецкурсів із «Зовнішньої політики країн Східної Європи після Другої світової

війни», «Зовнішньої політики країн Західної Європи», «Теорії та історії європейської інтеграції», «Політики регіонального співробітництва ЄС», «ЄС в системі міжнародної безпеки XXI ст.», що читаються в Інституті соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова. Викладені в дисертації матеріали складають теоретико-методологічну базу для написання інших наукових робіт за схожою тематикою.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням. Усі наукові результати, що одержані автором, викладені в авторефераті та опубліковані в наукових статтях, підготовлених самостійно. У статті «Роль країн «Веймарського трикутника» у процесі прийняття та реалізації Лісабонської угоди», надрукованій у співавторстві із науковим керівником Брусиловською Ольгою Іллівною, особистий внесок здобувача складає 0,27 авторських аркушів.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертації обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна система міжнародних відносин: глобальні та регіональні аспекти розвитку» 11 жовтня 2013 р., м. Миколаїв, Міжвузівському науковому семінарі з проблем теорії, історії і історіографії міжнародних відносин 28 травня 2014 р., м. Одеса, Міжнародному практичному семінарі для журналістів та молодих науковців з Білорусі, України, Молдови та Росії «Федеральні вибори у Німеччині: політична та виборча системи» 18-26 вересня 2014 р., м. Берлін, ФРН, Міжнародній літній школі в Тартуському Університеті «Перспективи для демократії, стабільності та європеїзації України: уроки Балтійського досвіду?» 25-29 серпня 2014 р., м. Тарту, Естонія, міжвузівській науково-практичній конференції «Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів» 24 грудня 2014 р., м. Одеса, Міжнародній науково-практичній конференції «Європейська інтеграція. Історія, сьогодення, перспективи» 15-16 квітня 2015 р., м. Львів, Міжнародній літній школі «Демократія та ринкова економіка як механізми запобігання конфліктів в Україні та Молдові», організованої за підтримки Німецької служби академічних обмінів DAAD, Франкфуртського університету ім. Й. В. Гете та Національного Університету «Києво-Могилянська Академія» 15-19 червня 2015 р., м. Одеса, Всеукраїнській літній школі «Безпека в небезпеці» в Дипломатичній академії України за підтримки Фондації Фрідріха Еберта Міжнародних 24-26 червня 2015 р., м. Київ, Міжнародній літній школі із запобігання конфліктів в Україні та Молдові за підтримки DAAD та Гамбурзького Університету ім. Г. Шмідта 13-23 вересня 2015 р., Київ – Одеса – Кишинів та фінальній сесії зазначеного заходу 23-27 листопада 2015 р., м. Гамбург, ФРН, Міжнародній міждисциплінарній німецько-українській літній школі «Від Номо Sovieticus до громадянина: виміри суспільних змін в Україні», організованої Інститутом Східних та Південно-східних досліджень та Університетом м. Регенсбург 13-21 вересня 2016 р., м. Чернівці та м. Дніпро, Міжнародному семінарі «Політичний вимір соціальної роботи в країнах «Східного партнерства» – в республіці Молдова та Україні» за підтримки DAAD та у співпраці з Вищою

професійною школою м. Ерфурт (ФРН), Державним педагогічним університетом ім. Іона Крянга (Республіка Молдова, м. Кишинів,) та австрійською експертною платформою «SSC Europe» 3-8 квітня 2017 р., м. Кишинів, Республіка Молдова, 7-ому міжнародному симпозиумі з питань сусідства, організованому Центром європейських досліджень та Кадір Хас Університетом (м. Стамбул, Туреччина), академічним журналом «UA: Ukraine Analytica» та неурядовим аналітичним центром «Українська Призма» 13-18 червня 2017 р., м. Одеса, Міжнародній літній школі «Солідарність поза межами кордонів», організованій факультетом політології та міжнародних студій Варшавського університету 3-9 липня 2017 р., м. Варшава, Республіка Польща у рамках дослідницького проекту «Європейські шляхи транснаціональної солідарності у часи кризи: Умови, форми, рольові моделі та політика» (TransSOL), а також Міжвузівському науковому семінарі з проблем теорії, історії і історіографії міжнародних відносин (Одеса) та на засіданнях кафедри міжнародних відносин Інституту соціальних наук ОНУ імені І.І. Мечникова.

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження викладені автором в 11 публікаціях, з яких 5 розміщені у фахових виданнях та збірниках наукових праць, затверджених МОН України, 2 статті в міжнародних періодичних виданнях, 2 статті у нефархових вітчизняних виданнях та 2 тези доповідей на наукових конференціях

Структура дисертації зумовлена логікою дослідження, метою та завданнями. Дисертація складається зі списку умовних скорочень, вступу, 3 розділів, 11 підрозділів, висновків і списку використаних джерел (254 найменування англійською, німецькою, польською, французькою, українською, російською мовами на 30 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 248 сторінок, з них основного тексту 218 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дисертаційної роботи, встановлюється зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначається об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження, викладаються обрані методи дослідження, відображається наукова новизна та практичне значення отриманих результатів, надається інформація щодо апробації роботи та наукових публікацій, описується структура дисертації.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні засади та документально-джерельна база дослідження»** – сформульовано концептуальні основи та аргументовано понятійно-категоріальний апарат дослідження, зроблено огляд джерельної бази, з'ясовано стан наукового розроблення проблеми в політичній науці.

Даний розділ представляє собою теоретико-методологічне дослідження сучасних інтеграційних процесів на теренах Європи. Воно представлено у вигляді наукової дискусії між двома провідними теоретичними школами в галузі міжнародних відносин – неолібералів та неореалістів. Автор проаналізував головні

відмінності та точки дотику у поглядах цих двох політичних течій щодо перебігу європейської інтеграції, їх відношення до сучасної ролі держави і її національних інтересів у даному процесі.

Дискусійність феномену європейської інтеграції змусили автора застосувати широкий спектр міждисциплінарних підходів та методів, серед яких особливе місце посідають системний, синергетичний, порівняльний, структурно-функціональний та історичний методи. Їх використання задля вивчення проблеми європейської інтеграції дозволяє сформулювати певну теоретичну модель, яка відображає закономірності та характерні риси цього процесу.

За результатами аналізу фахової літератури даної роботи, можна стверджувати, що найбільшу групу складають англomовні публікації. Для проведення якісної її класифікації, автором було запропоновано розбити дану групу на дві окремі підгрупи за тематикою їх досліджень. До першої підгрупи слід віднести авторів, що вивчають етапи становлення європейської оборонної політики та політики безпеки, розглядають проблеми багатостороннього управління в галузі безпеки та коментують головні досягання та невдачі на шляху формування спільної європейської політики безпеки, а саме – П. Петрова, Н. Гренхольма, П. Джонсона, П. Корніша, Г. Едвардса, В. ван Екельна, П. Белкіна та К. о'Мейєра. Другу підгрупу репрезентують вчені та політологи, які наголошують на таких аспектах європейської інтеграції як спільні зусилля країн ЄС задля вироблення та реалізації спільної зовнішньої політики, акцентуючи увагу на її східному вимірі. З огляду на це, найбільш цікавими видаються публікації Г. Сассе, Ч. Хілліона, А. Мейхью, С. Гензле, Ч. Гранта та М. Леонард.

Вивчаючи стан розробки проблематики «Веймарського трикутника» в німецькій літературі, видається необхідними відзначити роботи Хельги Хафтендорн, С. Хаке, А. Сієдшлага, Т. Бюльманна, Х. Цимерманна, К. Мейджера, Б. Норберта, К. Мьолліга, Т. Беннера, А. Шокенхофа, Р. Кієзеветерра, а також Н. Блока, де розглядаються окремі напрямки зовнішньої політики Німеччини в історичній ретроспективі. Також слід відзначити наукову цінність аналітичних статей німецького економіста та політолога Клауса–Генріха Штандке, де він торкається питань виконання «Веймарським трикутником» його політичної функції.

Достатньо невелику групу становить в даній дисертації французька наукова література, яка висвітлює тему формування зовнішньополітичного курсу Франції та її оборонної політики. До неї відносяться Ж. Понтон, Ф. Терпан, Д. Відаль, Дж. Гедда та Б. Геремек.

В польській історіографії найбільше представлені публікації, що безпосередньо стосуються вивчення місця країн «Веймарського трикутника» на політичній мапі Європи. В першу чергу слід відзначити праці таких польських політологів та істориків як Д. Янковського, Ф. Драуса, А. Бальцера, К. Вуйчицького, К. Міщак, М. Казани, К. Скубішевського та С. Паржимеса. Серед польських авторів, що займаються вивченням східного напрямку зовнішньої політики ЄС і Польщі та аналізу програми «Східне партнерство», можна виділити А. Смоляра, Л. Адамські,

А. Джевїцкі та Б. Войну. Окреме місце в літературному доробку цієї групи посідає монографія польського політолога, професора факультету політології та журналістики університету ім. Адама Міцкевича у Познані Богдана Кожела під назвою «Веймарський трикутник: генеза, діяльність та перспективи співпраці». Автор дає комплексну оцінку його діяльності за трьома аспектами: білатеральні та трьохсторонні відносини країн, що утворюють «Веймарський трикутник», вплив національних інтересів окремих держав на процес співпраці, характер взаємодії та можливість тристоронньої кооперації в структурах ЄС.

Що стосується української політичної думки, то існують поодинокі праці на близьку тематику, авторами яких є В. Химинець, Т. Черкас, Р. Кривонос, О. Панаріна, С. Федуняк, О. Кучик та А. Москалик. В цих статтях акцентується увага на розвитку французько-німецької та німецько-польської співпраці крізь призму політичних змін у Центральній Європі в кінці 1980-х рр. і на початку 1990-х рр. ХХ століття. Вивчається питання щодо можливого приєднання до «Веймарського трикутника» України та її вступу до ЄС в контексті сучасних тенденцій у сфері безпеки. Суттєве значення для аналізу європейських інтеграційних процесів, фокусуючись на проблематиці втілення Європейської політики сусідства, оформлення Конституції ЄС та окремих правових аспектах ухвалення Лісабонської угоди, мають роботи таких українських вчених як В. Орлик, О. Гладенко, О. Шаповалова, Є. Кіш, О. Перепадя, В. Копійка, В. Халаджи, Н. Яковенко та В. Стрельцов. Також автором дисертації була використана література щодо зовнішньополітичного курсу Польщі та її співпраці у військовій галузі. Тут варто згадати напрацювання українських аналітиків О. Звягіної, А. Гетьманчук, О. Затинайко, В. Павленко та В. Бочарнікова.

Документальний доробок дослідження складають документи урядів Франції, Польщі та Німеччини, їх зовнішньополітичних відомств, офіційні виступи та заяви президентів, урядових коаліцій, керівників і членів кабінетів міністрів. Невелику групу джерел представляють спільні заяви та офіційні листи міністрів закордонних справ держав «Веймарського трикутника», які слугують основою для вивчення їх колективних ініціатив. З огляду на особливості наукової проблеми у дисертації були проаналізовані офіційні документи ЄС, зокрема Європейська стратегія безпеки 2003 р., звіти Європейської Комісії щодо її виконання, проект Конституції 2004 року, текст Лісабонської угоди та документація Європейського парламенту.

Огляд зарубіжної та вітчизняної літератури дає підстави констатувати, що питання участі країн «Веймарського трикутника» в процесі європейської інтеграції є недостатньо вивченим. Існують поодинокі монографії, що представляють собою комплексне дослідження діяльності «Веймарського трикутника» і його значення в європейській політиці. В той час як на думку автора, гіпотеза щодо того чи дійсно кооперативні зусилля трьох країн здійснюють вагомий внесок в розбудову європейської системи безпеки та посилюють інтеграційні здібності всього Союзу представляє собою масивне підґрунтя для майбутніх досліджень.

У другому розділі «Участь країн «Веймарського трикутника» в європейських інтеграційних процесах» – детально вивчається історія діяльності

«Веймарського трикутника» в контексті загальноєвропейських процесів інтеграції, фокусуючись на динаміці співпраці між Німеччиною, Францією та Польщею в період після набуття останньою членства в ЄС.

Зі зміною середовища міжнародних відносин, в якому сьогодні змушений функціонувати ЄС, політичне значення країн «Веймарський трикутник» швидко зростає. Тому автор наголошує на необхідності усіяко використовувати «Веймарський трикутник» задля зміцнення рівня довіри між урядами Франції, Німеччини і Польщі. На меті також ставиться згуртування ЄС, який потребує більш скоординованих дій його країн-членів, щоб ефективно функціонувати у якості цілісного міжнародного гравця. Адже фінансова нестабільність, перевага національних інтересів над загальноєвропейськими та зростання політичної напруги всередині об'єднання, значно послабили ЄС. В цьому випадку ідея подальшої інтеграції спричинила зворотні процеси та чітко позначила існуючі розбіжності всередині об'єднання, про що свідчить провал проекту Конституції, довготривала процедура прийняття Лісабонської угоди і посилення позицій євроскептиків. В подібних умовах достатньо важко було формувати довгострокову стратегію інтеграційного процесу. Дискусії виникали і між країнами «Веймарського трикутника», які шляхом постійних пошуків компромісу все ж подолали інституційну кризу. Таким чином «Веймарський трикутник» став своєрідною мікромоделлю ЄС, де сформувався спільні цілі та водночас виявились суперечності між країнами-учасницями. Зрештою, Лісабонська угода все ж стала альтернативою європейській Конституції, документом, що враховував вимоги незгодних. Попри той факт, що об'єднана Європа і досі в певній мірі залишається Європою «різних швидкостей», незмінною є думка про необхідність поглиблення економічної та політичної інтеграції. А кожна криза, що постає перед Європою, призводить до перегляду принципів політики ЄС у тій чи іншій галузі.

Відтак виключенням не стала Європейська політика сусідства та проект «Східного партнерства». В роботі з'ясовано, що розширення ЄС у 2004 році змінило його статус на міжнародній арені. Тому об'єднання майже одночасно зіштовхнулось як з проблемою адаптації його внутрішніх інститутів до поповненого складу, так і перегляду своїх відносин з новими сусідами. ЄС-25 не був здатним взаємодіяти з іншими державами за тим самим алгоритмом, що і ЄС-15. Нові сусіди внесли ряд питань до програми дій ЄС, який повинен був відреагувати на це, і сформулювати таку політичну лінію в «східному напрямку», яка б водночас узгоджувалась із загальноєвропейськими завданнями та національними інтересами щойно прибулих держава-членів. Проте процес формування східного виміру Європейської політики сусідства так само призвів до конфлікту національних інтересів із загальноєвропейськими торкнувся і країн «Веймарського трикутника». Франція прагнула поглибленого розвитку південного напрямку, у той час як Німеччина та Польща надавали перевагу країнам Східної Європи, що зумовлювало певну конкуренцію на даному геополітичному просторі. Все це негативно відобразалося на успіху «Східного партнерства». Цілі програми видавались її учасникам дещо

незрозумілими, а відсутність чітко окресленої європейської перспективи, зокрема для України, призвела до дестабілізації політичної ситуації в державі.

В дослідженні автор зазначає, що формат «Веймарського трикутника» досить вдало підходив і підходить для реалізації ініціативи «Східне партнерство». Німеччина та Франція виступають в якості засновників процесу європейської інтеграції, а Польща для держав Східної Європи водночас є більш зрозумілим партнером та прикладом країни, де запропоновані ЄС реформи призвели до сталого політичного та економічного розвитку. Автор наголошує, що для виконання цієї функції, «Веймарський трикутник» має регулярно виступати з тристоронніми ініціативами, що матимуть реальний ефект на внутрішню трансформацію країн, на які вони спрямовані та якісно змінюватимуть характер їх взаємовідносин з ЄС у майбутньому. Політичний курс у східному напрямку повинен бути послідовним та включати в себе перегляд Європейської політики сусідства на загальноєвропейському рівні, не тільки залучаючи країни-реципієнти до постійного діалогу, а й визнати недосконалість самої ідеї відокремлення політики розширення від політики сусідства.

У третьому розділі *«Внесок країн «Веймарського трикутника» в розвиток європейської системи безпеки»* – досліджено розвиток сучасної системи європейської безпеки, особливості стратегічної культури та оборонної політики кожної з країн «Веймарського трикутника», а також поглиблено розглянуто їх спільні безпекові проекти та ініціативи.

В дослідженні автором робиться спроба на прикладі детального вивчення стратегічної культури та основних засад безпекової політики Франції, Німеччини та Польщі, пояснити яким чином ці фактори впливають на формування пріоритетних напрямків їх політики в цій галузі, як на національному, так і на загальноєвропейському рівнях.

Встановлено, що у сучасному світі Франція позиціонує себе як лідер європейських інтеграційних процесів, тому перспектива розвитку сфери європейської безпеки і оборони розглядається французькими політиками в контексті інтересів їхньої держави та ЄС в цілому, а також як невід'ємна складова багатополярного світового устрою. Тому Франція є незмінним прибічником створення спеціалізованих інститутів влади, які регулюватимуть безпекову політику ЄС та суттєво поліпшать координацію дій між військовими підрозділами держав-членів. Франція також традиційно виступає з позицій створення об'єднаною Європою спільного військового контингенту, для того щоб мати змогу самостійно гарантувати безпеку в регіоні та поза його межами.

В розділі з'ясовано, що враховуючи складну історію Німеччини в ХХ столітті, в німецькому суспільстві сформувалася особлива «культура безпеки». Після завершення Другої світової війни ФРН поставила на меті не тільки забезпечити безпеку своєї держави, але і врегулювати існуючі розбіжності зі своїми сусідами. Надалі, невід'ємною складовою безпекової політики Західної Німеччини був постійний пошук партнерів і союзників, жорстке ухилення від політики

національного аутсайдера та ініціатив, без попередніх ретельних консультацій. Багатосторонній підхід та характерні для нього передбачуваність і спадкоємність, стали однією з визначальних рис німецької зовнішньої політики. Виходячи з цих принципів, Німеччина та кожний наступний уряд завжди виказують обережність у вирішенні питань щодо застосування військової сили задля розв'язання конфліктів, роблячи наголос на необхідності ведення діалогу за посередництва міжнародних організацій. Проте у той самий час допускається участь німецьких військових у складі багатонаціональних контингентів. Німецький політикум постійно змушений віднаходити баланс, беручи до уваги суспільну думку та зобов'язання, взяті перед партнерами, які закликають до поглибленої інтеграції в сфері безпеки та оборони.

В дисертаційній роботі визначено, що після падіння комуністичного режиму безпекова політика Польщі швидко змінювалась, адаптуючись до нового безпекового середовища в якому вона опинилась. Членство в ЄС відкрило перед Польщею можливість взаємодіяти зі «старою Європою» на рівноправних умовах, проте все ще зберігалася загроза розколу всередині ЄС по лінії «сильних» і «слабких» у військовому сенсі держав. Також з-поміж причин через які інтеграційні процеси в галузі оборонної політики та політики безпеки ЄС сповільнились, варто зазначити посилення поліцентричності всередині європейської спільноти, а також орієнтацією багатьох його держав – членів, і зокрема Польщі, в питаннях гарантії безпеки на США. Поляки висловлюють підтримку подальшого розвитку незалежної безпекової та оборонної політики до тих пір, поки це не зачіпає компетенції ЄПБО-НАТО. Питання полягає в тому чи ЄПБО продовжить розширювати коло первинних безпекових інтересів Польщі та змінювати її відношення до питання застосування військової сили. Частково це залежатиме від того наскільки активно ЄС займатиметься залученням регіону Східної Європи до процесів європейської інтеграції і яким чином буде розставляти акценти в стосунках з Росією, враховуючи думку Польщі. На сьогодні це залишається дуже делікатним питанням для всього ЄС і характеризується небажанням втручатись в сферу впливу Росії. Європейські країни та інституції повинні віднайти такий формат співпраці в галузі ЄПБО, щоб спільний процес вирішення безпекових питань став швидшим та ефективнішим, ніж тоді, коли кожна з держав займається цим окремо.

Задля підтвердження попередньої тези, автором було досліджено спільні проекти країн «Веймарського трикутника», зокрема створення французько-німецько-польського військового об'єднання «Веймарська бригада» та започаткування «Гентської ініціативи», яка заклала основу нового інтеграційного проекту, що отримав назву «Polling and Sharing». Автор наголошує на безпосередній важливості того, щоб тристоронній діалог щодо майбутнього безпекової політики тривав в межах подібних ініціатив, які в свою чергу мають зосередитись на виробленні нових механізмів контролю над кризовими ситуаціями з метою швидкого реагування на них.

Заради підвищення ефективності роботи «Веймарського трикутника» в цій галузі, автор також звертає увагу на проблему інституціоналізації безпекової

політики. Адже створення ради або комітету з питань безпеки та оборони Веймарської групи надасть їй співпраці більш сталого характеру, поліпшить якість стратегічного планування та допоможе віднайти додаткові напрямки поглибленої інтеграції. Такий орган має працювати незалежно від структур ЄС, де запорукою активної кооперації стане спільно розроблена програма дій, та головне, на його діяльність не впливатиме зміна урядів і політичних сил при владі в середині держав «Веймарського трикутника». Якщо ж ця модель доведе свою дієвість, то її можна буде застосовувати і щодо інших аспектів тристоронніх відносин.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження питання ролі країн «Веймарського трикутника» в сучасних трансформаціях європейського інтеграційного простору було зроблено наступні висновки:

1. Проаналізувавши умови та причини створення «Веймарського трикутника», можна стверджувати, що його було використано як засіб задля примирення та усестороннього урегулювання протиріч, які існували перш за все між Польщею та Німеччиною ще з часів Другої світової війни. Перша спроба подібного примирення була успішно зроблена відносно Німеччини та Франції у повоєнний період, а після падіння Берлінської стіни та розпаду СРСР цей метод застосували і до держав Центральної та Східної Європи, у тому числі і Польщі. Даний процес був тривалим та багатоаспектним. Він включав в себе не тільки взаємне визнання держав та підписання стандартних договорів про дружбу і співпрацю, а й створення комунітарних інституцій та реалізацію спільних проектів. У випадку з Францією та Німеччиною такими інституціями стали Європейська спільнота з вугілля та сталі, Євратом, Європейська Економічна Спільнота і ЄС у тому вигляді, в якому він функціонує сьогодні. Та найголовнішим проектом видалось створення Європи, об'єднаної спільними цінностями та завданнями. А що ж стосується формату «Веймарського трикутника», то він дозволив налагодити співпрацю в різних галузях та перманентний діалог між Берліном та Варшавою, залучивши до нього Париж.

«Веймарський трикутник», а точніше той тісний зв'язок між трьома країнами, що встановився за його допомогою, був найкращим способом артикуляції європейської перспективи Польщі та її підтримки в якості центрального компоненту «нової Європи». В той самий час подібне тристороннє співробітництво дозволяло Франції та Німеччині активізувати «східний напрямок» зовнішньої політики ЄС, який набув колосального значення, зважаючи на політичний вакуум, що утворився в Центральній та Східній Європі після розпаду соціалістичного табору. Проте у Франції «Веймарський трикутник» завжди розглядали крізь призму відносин з Німеччиною. Небажаним видавалося створення будь-яких форм конкуруючого білатералізму, який міг би применшити значення французько-німецького союзу. Тому «Веймарський трикутник» вписався в концепцію «балансу сил», а французько-польські відносини стали складовою для рівноваги.

2. Сьогодні кооперація трьох країн у галузі безпеки та оборони є так само

актуальною та важливою як і 25 років назад. Кожна з держав має власні мотиви участі в безпекових ініціативах «Веймарського трикутника», і безперечно отримує від цього певні переваги. Так, для Польщі робота в цій сфері означає додаткові гарантії безпеки, а більший рівень безпеки спонукає її приєднуватися до безпекових місій ЄС в різних регіонах, наприклад, у Північній Африці, у чому так зацікавлений Париж. У свою чергу Німеччина та Франція в такий спосіб надсилають чіткий сигнал, що вони здатні й надалі будуть виконувати взяті перед Польщею та усіма іншими своїми союзниками безпекові зобов'язання в Європі.

Вивчення традицій оборонної політики та політики безпеки Німеччини продемонструвало, що подібне сприйняття зобов'язань в межах Веймарської групи зумовлено фактором, який носить суто внутрішньополітичний характер. Адже операції із врегулювання кризових ситуацій та зокрема ті, що потребують залучення збройних сил Німеччини, повинні бути ухвалені Бундестагом. Також до таких місій зазвичай є дуже чутливим німецьке суспільство. Отже, щоб отримати дозвіл на їх проведення, політична верхівка Німеччини часто приймає рішення діяти в складі багатонаціональних контингентів (особливо якщо туди входять стратегічні партнери та найближчі сусідні держави). Це створює більш позитивний імідж та готовність Німеччини докласти максимальних зусиль задля успіху інтеграції на цих теренах.

Серед причин участі Франції в безпекових проектах «Веймарського трикутника» можна виділити наступні. Перш за все бажання країни підтвердити свій статус лідера в процесі розвитку європейської оборони та створює зайву нагоду підкреслити стратегічну автономію ЄС. По-друге, активність Франції у питаннях безпеки значно підвищує її шанси дістати підтримку партнерів задля проведення очолюваних нею місій.

Треба зауважити, що країни Веймарської трійки намагаються на власному прикладі привернути більшу увагу до необхідності змінити сьогоденню європейську архітектуру безпеки та довести, що завдяки кооперації на багатонаціональній основі можна ефективно реагувати на сучасні виклики в системі міжнародних відносин. Це так само має заохотити інших членів ЄС та його найближчих сусідів стати реальними, а не номінальними учасниками процесу трансформації європейської безпеки.

Так, країни «Веймарського трикутника» не залишились осторонь питання врегулювання української кризи, яка виникла у безпосередній близькості з кордонами ЄС. В ході перемовин між тогочасною українською владою та опозицією, три держави спробували себе в ролі медіатора. Автор притримується думки, що цей формат був багатообіцяючим не тільки в контексті залагодження кризової ситуації, а й зміцнення ролі Трійки у зовнішніх відносинах ЄС. Видавалося можливим навіть те, що Німеччина, Франція та Польща нарешті зможуть скоординувати свої дії та розробити спільний підхід до того, якою надалі повинна бути політика щодо Росії та програми «Східного партнерства», враховуючи нові обставини, що склалися. Проте ескаляція конфлікту завадила віднайти рішення цих проблем, а протиріччя всередині Веймарської групи лише загострилися. Поступово

Польща була витиснута з переговорного процесу щодо України, який згодом набув форми «Нормандської четвірки». Причини цього полягають у тому, що польський політикум з самого початку діяв, виходячи з найбільш радикальних позицій відносно РФ та необхідності запровадження механізму санкцій. Польща є дуже чутливою до будь-яких заворушень у країнах «Східного партнерства», і в Україні зокрема. Перш за все це пов'язано з географічною близькістю до даного регіону. Тому всі потенційні загрози для цих шести країн, сприймаються Польщею як загрози власній безпеці, а відтак ретранслюються далі до Брюсселя. Франція та Німеччина ж залишаються у відносній безпеці, знаходячись у так званому територіальному «колі друзів» та партнерів по ЄС. Подібні відмінності зумовлюють розбіжності у безпекових культурах трьох країн та ускладнюють кооперацію в цій сфері. Крім того, Франція та Німеччина дуже цінують відносини, які склалися в них з Росією, і ні в якому випадку не хотіли втратити з нею діалогу, підкреслюючи необхідність вирішити українське питання у політичній площині. Через це спільний візит міністрів закордонних справ Веймарської групи до України у лютому 2014 року носив скоріше ситуативний характер, за відсутності подальшого стратегічного бачення розв'язання проблеми у тристоронньому форматі.

3. У політичній сфері між партнерами по «Веймарському трикутнику» зберігається певна асиметрія. Перший відчутний розкол відбувся за часів «іракської кризи». Розширення ЄС у травні 2004 року також не додало згуртованості «Веймарському трикутнику», а навіть навпаки, поставило його учасників перед дилемою – сформуванню нові цілі, адже формально попередню мету було досягнути і Польща вже стала членом ЄС. Після цього протиріччя загострилися через прийняття Лісабонської угоди. Варшава та її партнери по «Веймарському трикутнику» опинилися по різні боки за столом переговорів. Проте Париж та Берлін виступили єдиним фронтом, попередньо узгодивши свої позиції. Так знаходить підтвердження теза, що Польщі навіть після вступу до ЄС не вдалося остаточно позбутися статусу молодшого партнера у Веймарській групі. Але незважаючи на усю складність інтеграційного процесу, компроміс було віднайдено, а Лісабонська угода ухвалена. Після цього наступні декілька років характеризувалися поліпшенням відносин між трьома країнами. Цей процес очолила Польща, де якісно змінилася внутрішньополітична ситуація і до влади прийшли політичні лідери, налаштовані на поживлення інтеграційної політики. Польща продовжувала курс на зближення із Францією та Німеччиною, хоча Париж і Берлін поводитись більш стримано. Тому не можна сказати, що головування Польщі в ЄС у другому півріччі 2011 року відзначилось значними здобутками, але для держави воно мало величезне іміджеве значення.

4. Щодо перспектив європейської інтеграції, з'ясовано, що одним з імовірних сценаріїв реформування курсу Спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС є створення так званих «європейських передових загонів», які можуть суттєво підвищити ефективність спільних операцій. Це дозволить одночасно зміцнити цивільні та військові складові в сфері реагування та запобігання кризам. Ключовим

елементом в новій стратегії безпеки Європи стають тактичні групи швидкого реагування на кшталт «Веймарської бригади». ЄС більше не потрібно кількісно нарощувати власний військовий потенціал, що видається майже неможливим через економічний спад та нестачу консенсусу між країнами ЄС щодо можливостей його застосування. Від тепер акцент робиться на якіснішій роботі вже існуючих бойових контингентів. Також варто зазначити, що наявність таких мобільних груп має полегшити процес співпраці ЄС з військовими силами НАТО. Таким чином ЄС зможе займатися питаннями безпеки не тільки в Європі та прилеглих до неї регіонах, а й приймати участь у міжнародних коаліціях, відповідаючи на масштабніші загрози.

5. На сьогоднішній день «Веймарський трикутник» демонструє переважно формальну політичну активність, нехтуючи багатьма можливостями посиленого діалогу задля вирішення нагальних проблем об'єднаної Європи. Щоб краще зрозуміти причини такої інертності та здійснити ґрунтовний аналіз тристоронніх відносин, треба обов'язково розглядати їх під впливом вужчого національного контексту.

Німеччина багато часу витратила на залагодження емігрантської кризи. Вона була змушена діяти в умовах величезного тиску, маючи обмежений простір для маневрування та активний супротив зі сторони урядів інших держав ЄС. А зважаючи на ще один фактор – майбутні вибори до Бундестагу восени 2017 року, від політичної верхівки держави не слід очікувати будь-яких різких змін як у зовнішній, так і внутрішній політиці. Міжнародна активність Франції теж була частково паралізована через президентські вибори у квітні-травні. Додатково становище ускладнювалось тим, що традиційні політичні табори не могли похвалитися значними успіхами хоча б у якійсь сфері, відтак це сприяло зростанню популярності радикальної націоналістичної партії «Національний Фронт». Одночасно загальна неспроможність ЄС сформулювати чітку лінію щодо вирішення ключових для нього питань, призвела до посилення недовіри до його структур та стрімкого росту євроскептичних настроїв.

Внутрішньополітична ситуація в Польщі так само складається не на користь «Веймарського трикутника». Польський консервативний уряд на чолі з партією «Право та справедливість» надсилає дужі чіткі сигнали до Брюсселя. Їх зміст можна трактувати наступним чином: як член ЄС, Польща має певні обов'язки, які вона планує виконувати і надалі, але національні інтереси держави все ж превалюють. До того ж новий міністр закордонних справ Польщі Вітольд Ващиківський у своїй промові до Сейму назвав Сполучене Королівство, як найбільш вірогідного партнера з європейських питань та безпеки. Німеччина, Франція, та й «Веймарський трикутник» в цілому, помітно не пасують до такого повороту у зовнішньополітичному курсі держави. Хоча така спроба польського уряду налагодити альтернативні партнерства видається непевною, особливо з огляду на той факт, що наразі Великобританія займається юридичним та фактичним виходом держави зі складу ЄС. Проте все ж така можливість не виключається повністю.

Дуже мало ймовірно, що Польща і надалі використовуватиме «Веймарський трикутник» як інструмент для розвитку рівнозначних відносин з Францією та Німеччиною на особливих засадах. Проте навіть якщо Варшава суттєво переглядатиме принципи її співпраці з Парижем та Берліном, це не призведе до остаточної відмови від формату «Веймарського трикутника», але така їх взаємодія знову буде позбавлена системного характеру.

6. На даному етапі «Веймарський трикутник» знаходиться у невизначеному стані. Фактично, тристороння взаємодія призупинена, проте жодна зі сторін не наважується заявити про політичну неспроможність Веймарської групи. Виказування символічної солідарності вже недостатньо, адже політична ситуація в Європі вимагає реальних кроків по розв'язанню проблем, що накопичились протягом останнього десятиліття. Відносинам між Францією, Німеччиною та Польщею хронічно бракує структурної цілісності, а сьогодні до цього фактору додається політична фрагментація від якої страждає ЄС. А якщо хоча б одна із сторін трикутника послаблює тристоронній діалог, то в цьому випадку країни «Веймарського трикутника» повертаються до звичайного формату білатеральних відносин, притаманних сусіднім державам.

Подальший розвиток зв'язків між трьома країнами достатньо важко спрогнозувати, проте можна припустити, що очільники ЄС все ж визначаться в якій формі далі існуватиме «Веймарський трикутник». Проте залишається відкритим питання скільки для цього знадобиться часу та яким повинен бути поштовх, що ревіталізує відносини між державами. Можливо таким переломним моментом в історії «Веймарського трикутника» та всієї Європи стануть парламентські вибори в Німеччині та вибори президента у Франції, які припадають на 2017 рік. Вони можуть завершитися приходом до влади консервативних урядів, чітко орієнтованих на проведення реформ та зацікавлених у злагодженій роботі французько-німецького тандему. Відтак новий виток у їх відносинах сприятиме поживленню європейських інтеграційних процесів та стимулюватиме співпрацю в межах «Веймарського трикутника» з подальшою перспективою розширення ЄС на Схід.

У підсумку можна констатувати, що сьогодні «Веймарський трикутник» переживає чергову фазу низької політичної активності. Двадцятип'ятирічний досвід взаємодії Веймарської групи не зміг зробити її достатньо стійкою до циклічних коливань курсу національних політик Франції, Польщі та Німеччини. Проте дуже важливо, щоб «Веймарський трикутник» і надалі залишався унікальним майданчиком для побудови довірчих відносин. За допомогою відкритого діалогу три держави мають роз'яснювати політичні, економічні, соціальні та культурні передумови тих рішень, що приймаються їх національними урядами. Тому до такої дискусії повинні долучатись не лише політики вищого щабля, а й державні службовці та представники наукового середовища. Адже вирішення глибинних проблем у відносинах держав потребує детального занурення в історичний контекст і відсторонення від емоційної складової. У свою чергу потрібно направити максимум зусиль на те, щоб укорінити у свідомості політичних еліт та суспільств

країн «Веймарського трикутника» необхідність підтримувати належний рівень субрегіональної співпраці, яка в кінцевому рахунку позитивно відобразатиметься на якості загальноєвропейського процесу інтеграції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ *у фахових виданнях України:*

1. Брусиловська О.І., Русова О.С. Роль країн «Веймарського трикутника» у процесі прийняття та реалізації Лісабонської угоди / О.І.Брусиловська, О.С. Русова // Наукові праці: науково-методичний журнал. Політологія. – Миколаїв Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – Т. 228. – Вип. № 216. – С. 14-17.
2. Русова О.С. Вплив світової економічної кризи на процес європейської інтеграції: кейс Греції / О.С. Русова // Вісник Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова. Соціологія і політичні науки, 2012. – Т. 17. - Вип. № 2(16). – С. 172-178.
3. Русова О.С. «Інтеграція»: ідейне підґрунтя та способи реалізації в Європі / О.С. Русова // Міжнародні відносини. Серія: Політичні науки: електрон. видання / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. Відносин. – 2016. – Вип. № 10 [Електронний ресурс] - Режим доступу: // http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2899/2598.
4. Русова О.С. Сучасна безпекова політика Польщі в Європі: ключові напрямки та завдання / О.С. Русова // Сучасне суспільство. – 2017. – Вип. 1(13). – С. 152 - 166.
5. Русова О.С. Формування моделі тристороннього співробітництва в межах «Веймарського трикутника» / О.С. Русова // Політикус. – 2017. – Вип. 1. – С. 201 - 205.

в інших виданнях:

1. Русова О.С. Внесок країн «Веймарського трикутника» у систему європейської безпеки / О.С. Русова // *Studia politologica Ucraino-Polona*. – Житомир-Київ-Краків, 2014. – Вип. № 4. – С. 39-45.
2. Русова О.С. Європейська інтеграція в умовах сучасних викликів системи міжнародних відносин / О.С. Русова // Вісник Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова. Соціологія і політичні науки, 2015. – Т. 20 . – Вип. № 2 (23). – С. 124 - 131.
3. Русова О.С. Роль країн «Веймарського трикутника» у врегулюванні конфліктів на пострадянському просторі: російський чинник / О.С. Русова // Актуальні проблеми політики: зб. наук.пр. – Одеса: Фенікс, 2015. – Вип. № 55. – С. 41 – 50.
4. Русова О.С. Феномен польської «Солидарности» и українського «Євромайдана» в оцінках СМІ / О.С.Русова // Риторика и коммуникации. – Софія, 2015. – Вып. №18 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://rhetoric.bg/ольга-русова-феномен-польской-соли>.

опубліковані матеріали апробаційного характеру:

1. Русова О.С. Регіональний вимір взаємодії країн Веймарського трикутника та

Росії / О.С. Русова // Європейська інтеграція в контексті світових глобалізаційних процесів: матеріали Міжвузівської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 грудня 2014 р.); за заг. ред. М.М. Іжі, В.М. Кривцової. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2015. – С. 238 – 242.

2. Русова О.С. Веймарський трикутник як інструмент «східної політики» ЄС / О.С. Русова // Європейська інтеграція. Історія, сьогодення, перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 15-16 квітня 2015 р.): тези доповідей та наукових есе/ Громад. орг. «Інститут суспільних ініціатив». – Львів, 2015. – С. 92 – 93.

АНОТАЦІЯ

Русова О. С. Країни «Веймарського трикутника» в європейських інтеграційних та безпекових процесах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, МОН України. – Київ, 2017.

Дисертація присвячена визначенню ролі країн «Веймарського трикутника» в процесі європейської інтеграції. В роботі досліджується те, яким чином «Веймарський трикутник» впливає на сучасну зовнішню політику ЄС та які перспективи він має як незалежна політична одиниця. Питання подальшого розвитку європейської інтеграції розглядається крізь призму партнерських відносин між Німеччиною, Францією та Польщею, що відображають механізм взаємодії між державами ЄС з різною політичною вагою.

В дослідженні висвітлюються особливості тристоронньої кооперації Німеччини, Польщі та Франції в безпековій галузі. Підкреслюється, що держави-члени ЄС впритул підійшли до створення колективного військового потенціалу та передачі певної частини своїх суверенних прав відносно його керування до компетенції спеціалізованих інститутів Союзу. Проте не всі учасники демонструють готовність зважитись на такий крок. В свою чергу це призводить до певного розколу між противниками та прибічниками Спільної політики безпеки та оборони ЄС, і суттєво гальмує кооперацію в цій сфері.

Дана дисертаційна робота окремо вивчає витоки безпекової політики Німеччини, Франції і Польщі з метою проведення поглибленого аналізу їх сучасного політичного курсу як в ЄС, так і поза його межами. Адже вивчення характеру історичних зв'язків між державами «Веймарського трикутника» допомагає визначити їх геополітичні пріоритети. Важливість дослідження полягає у вирішенні теоретичного питання – спростування або підтвердження гіпотези щодо поступової еволюції «Веймарського трикутника» від формальної моделі міждержавної співпраці до ефективного актора міжнародних відносин.

Ключові слова: країни «Веймарського трикутника», європейська система безпеки, інтеграційні процеси, тристороннє співробітництво, держави-члени ЄС.

АННОТАЦИЯ

Русова О.С. Страны «Веймарского треугольника» в европейских интеграционных процессах и процессах безопасности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.04 – политические проблемы международных систем и глобального развития. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, МОН Украины. – Киев, 2017.

Диссертация посвящена определению роли стран «Веймарского треугольника» в процессе европейской интеграции. В работе исследуется то, каким образом «Веймарский треугольник» влияет на современную внешнюю политику ЕС и какими перспективами он обладает как независимая политическая единица. Вопрос дальнейшего развития европейской интеграции рассматривается сквозь призму партнерских отношений между Германией, Францией и Польшей, которые отображают механизм взаимодействия между странами ЕС, обладающими различным политическим весом.

В исследовании освещаются особенности трехстороннего сотрудничества этих стран в области безопасности. Подчеркивается, что государства-члены ЕС вплотную подошли к созданию коллективного военного потенциала и передачи части своих суверенных прав относительно его командования в компетенцию специализированных институтов ЕС. Однако не все участники демонстрируют готовность решиться на данный шаг. В свою очередь это приводит к расколу между противниками и сторонниками Общей политики безопасности и обороны ЕС, а также существенно замедляет кооперацию в этой сфере.

Данная диссертационная работа по отдельности изучает истоки политики безопасности Германии, Франции и Польши с целью проведения детального анализа их современного политического курса, как в рамках ЕС, так и за его пределами. А именно изучение характера исторических связей между странами «Веймарского треугольника» помогает определить их геополитические приоритеты. Важность исследования заключается в решении теоретического вопроса – опровержение или подтверждение гипотезы относительно поступательной эволюции «Веймарского треугольника» от формальной модели межгосударственного сотрудничества до эффективного актора международных отношений.

Ключевые слова: страны «Веймарского треугольника», европейская система безопасности, интеграционные процессы, трехстороннее сотрудничество, государства-члены ЕС.

ANNOTATION

Rusova O.S. The Weimar Triangle countries within the context of the European political, integration and security processes. – Manuscript.

Thesis for the Ph.D. Degree in Political Science, Specialty 23.00.04 – political problems of international systems and global development. – Kyiv National Taras Shevchenko University, MES Ukraine. – Kyiv, 2017.

The thesis is devoted to the definition of the Weimar Triangle states' role in the process of the European integration and reshaping of the existing regional security system. The dissertation is focused on how the «Weimar Triangle» influences over the current EU foreign policy and what perspectives it has as an independent political entity. The greatest challenge of this scientific study is connected with the problem that the European integration is a continuously changing process, primarily, because of a great number of its participants. Every single member-state has its own national interests and it takes a lot of time and efforts to coordinate their national policies. The question of the European integration is treated in light of the partnership between Germany, France and Poland, which reflects the interaction mechanism between the states with the different political heft in the EU and demonstrates how the strong trilateral relations morphs into the full-scale cooperation on the all-European level.

The research provides insight into day-to-day European realities, where France and Germany accomplish a function of driving forces of the European integration in order to hold Europe together. Poland, through the Weimar Triangle format, joins this line and considers itself as a pioneer of the integration processes among the other Eastern European states. Due to the strengthening of the Franco-German-Polish relations, the Weimar Triangle has a potential to become an important sub-regional actor, but with the requirement that all three participants will act in a united way.

It is an obvious point that over the past ten years, the cooperation of the Weimar triangle states in the security area also raised in importance. They initiated a wide range of projects in this regard, namely «Weimar Battlegroup» – organized with the aim to carry out the joint EU operations and to coordinate the civil and military components; a conduct of the constant negotiations with Russia, discussing its place in the system of the European security; the active dialogue with the Northern European state, called «Ghent initiative» and the setting up of the program «Polling and Sharing» as to get the extra financing for the military needs. It is emphasized that the EU member-states now came very close to the creation of collective military forces and have to delegate some of their sovereign rights to the competence of the specialized EU institutions, but not all of them demonstrate such a willingness. Consequently, it leads to the split between the opponents and supporters of the Common Security and Defense Policy and even can temporary suspend the further integration in this field.

The thesis paper deals with the research into the origins of the security policy of Germany, France and Poland separately and in conjunction, aiming to carry out the detailed analysis of their present-day political course within and beyond the EU. The in-depth study of the historical ties between the Weimar Triangle states helps to set their geopolitical priorities. It is pointed out that the significance of the research resides in the solution of the theoretical issue – a refutation or a confirmation of the hypothesis about the rectilinear evolution of the «Weimar Triangle» from the formal model of interstate cooperation to the full-fledged actor in the realm of international relations.

Key words: Weimar Triangle countries, European security system, integration processes, trilateral cooperation, the EU member-states.